

ДМИТРЕНКО Василь Іванович,
здобувач, кафедра менеджменту та економічної
безпеки, Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ СТАНУ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ВПЛИВОМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Запропоновано методичний підхід до оцінювання стану системи економічної безпеки будівельних підприємств під впливом державного регулювання. Методичний підхід передбачає проведення аналізу у такій послідовності: аналіз складу та структури системи економічної безпеки будівельних підприємств; оцінка особливостей функціонування системи економічної безпеки будівельних підприємств; аналіз взаємодії системи з внутрішнім та зовнішнім середовищем; визначення якісних та кількісних індикаторів оцінки стану системи економічної безпеки будівельних підприємств; формування інтегрального показника оцінки стану системи та його характеристик. Основними групами якісних та кількісних показників є наступні: показники оцінки впливу державного регулювання на стан системи економічної безпеки будівельних підприємств; показники оцінки фінансової безпеки будівельних підприємств; показники оцінки стану інформаційної прозорості діяльності будівельних підприємств. Проведено апробацію методичного підходу на будівельних підприємствах України.

Ключові слова: будівельне підприємство, система економічної безпеки, оцінювання, методичний підхід, якісні показники, кількісні показники, загрози, державне регулювання, інтегральний показник, еталон.

Постановка проблеми. Будівельна галузь є однією з найважливіших галузей національного господарства, від якої залежить ефективність функціонування всієї системи господарювання в країні. Регламентацію діяльності будівельних підприємств здійснюють державні органи різних рівнів шляхом контролю за виконанням вимог нормативно-правових актів, будівельних норм, правил, інструкцій тощо. Використання економічних та неекономічних важелів державного регулювання чинить на систему економічної безпеки особливий вплив, оскільки від рівня її забезпечення залежить ефективність роботи будівельних підприємств та добробут її працівників. Оцінювання стану системи економічної безпеки будівельних підприємств дозволяє встановити основні загрози впливу зовнішніх та внутрішніх чинників на діяльність зазначених суб'єктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню методичних підходів до оцінювання стану системи економічної безпеки підприємств присвячено праці таких зарубіжних та вітчизняних вчених, як: Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. [1], Мігус І.П. [2], Покропивний С.Ф. [3], Ортинський В.Л. [4], Корецький Б. [5] та інших. Основними недоліками досліджених праць є абстрактність запропонованих методик, використання у більшості випадків лише кількісних показників оцінки фінансового стану, статичність отриманих результатів тощо.

Проблеми досягнення належного рівня забезпечення економічної безпеки будівельних підприємств лежать в основі наукових досліджень таких українських вчених, як Андрієнко В.М. [6], Молодід О.О., Міщенко С.П. та інші. Проте, запропоновані ними методики діагностики стану економічної безпеки будівельних підприємств та концептуальних моделей її забезпечення також включають лише оцінку її функціональних складових.

Мета статті полягає в розробці методичного підходу до оцінювання стану системи економічної безпеки будівельних підприємств під впливом державного регулювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. В основу проектування заходів з оптимізації впливу державного регулювання на систему економічної безпеки будівельних підприємств має бути покладено методичний підхід до оцінювання стану такої системи. Така

оцінка є необхідною для діагностики стану системи економічної безпеки, якого вдалося досягти будівельним підприємствам, і відповідно до неї, дає змогу визначити, у яких напрямках і за допомогою яких інструментів доцільно скоординувати вектори державного впливу, щоб максимізувати рівень економічної безпеки будівельних підприємств України.

Враховуючи необхідність здійснення такого оцінювання, автором було запропоновано методичний підхід, який дозволяє провести аналіз у такій послідовності (рис. 1):

- 1) аналіз складу та структури системи економічної безпеки будівельних підприємств;
- 2) оцінка особливостей функціонування системи економічної безпеки будівельних підприємств;
- 3) аналіз взаємодії системи з внутрішнім та зовнішнім середовищем;
- 4) визначення якісних та кількісних індикаторів оцінки стану системи економічної безпеки будівельних підприємств;
- 5) формування інтегрального показника оцінки стану системи та його характеристик.

Рис. 1. Основні етапи оцінювання стану системи економічної безпеки будівельних підприємств під впливом державного регулювання

Складено особисто автором

Під поняттям «методичний підхід до оцінювання стану системи економічної безпеки будівельних підприємств під впливом державного регулювання» автор пропонує розуміти сукупність загальнонаукових та специфічних методів діагностики стану зазначеної системи із врахуванням специфіки діяльності будівельних підприємств.

Основні етапи реалізації методичного підходу до оцінювання системи економічної безпеки будівельних підприємств представлена автором у вигляді рис. 1.

Аналіз складу та структури системи, характеру організації та рівня її організованості автор пропонує здійснювати шляхом порівняння існуючої на конкретному будівельному підприємстві системи з авторськими пропозиціями. Знайдені у процесі аналізу невідповідності пропонуємо відзначати, як загрози, що впливають на стан системи та оцінювати відповідно до методики оцінки загроз.

Для аналізу взаємодії системи економічної безпеки будівельних підприємств із внутрішнім та зовнішнім середовищем пропонуємо скористатись розробленою автором методикою, яка передбачає оцінку наступних показників:

- показників оцінки впливу державного регулювання на стан системи економічної безпеки будівельних підприємств;
- показників оцінки фінансової безпеки будівельних підприємств;
- показників оцінки стану інформаційної прозорості діяльності будівельних підприємств.

Визначення якісних та кількісних індикаторів такого оцінювання системи економічної безпеки будівельних підприємств пропонуємо здійснювати в межах зазначеного методичного підходу.

Основні функціональні складові системи економічної безпеки будівельного підприємства включають: фінансову, правову, кадрову, технологічну, майнову, інформаційну та інтерфейсну.

Розмежовуючи основні характеристики системи економічної безпеки будівельного підприємства за зазначеними функціональними складовими, пропонуємо здійснювати оцінювання за запропонованими у методиці показниками шляхом порівняння існуючої на підприємстві системи з певним еталонним показником.

Згідно з показниками оцінки впливу державного регулювання на стан системи економічної безпеки будівельних підприємств, пропонуємо порівнювати діяльність підприємства з нормативними вимогами (табл. 1).

Таблиця 1

**Показники оцінки впливу державного регулювання
на стан системи економічної безпеки будівельних підприємств**

Показники	Позначення	Відповідає вимогам (1 бал)	Не відповідає вимогам (0 балів)
<i>Правова безпека</i>			
Відсутність штрафних санкцій органів державного нагляду за останній рік	К ₁		
Виконання робіт здійснювати згідно з нормативно-правовими актами та нормативно-технічними документами	К ₂		
<i>Кадрова безпека</i>			
Відповідність вимогам до кваліфікації працівників технічного нагляду	К ₃		
Відповідність вимогам до кваліфікації керівників працівників	К ₄		
Відповідність вимогам до кваліфікації інших професіоналів	К ₅		
Відповідність вимогам до кваліфікації кваліфікованих робітників	К ₆		
<i>Технологічна безпека</i>			
Пристрої та засоби вимірювання повинні проходити своєчасну метрологічну перевірку відповідними органами	К ₇		
Техніка, устаткування, прилади та інструменти повинні проходити своєчасне технічне обстеження (перевірку) у відповідних органах та знаходитися у належному технічному стані	К ₈		
<i>Майнова безпека</i>			
Наявність адміністративних приміщень площею згідно з вимогами державних будівельних норм, виробничої бази (за потреби), власної лабораторії при виконанні лабораторних досліджень	К ₉		
Наявність техніки, устаткування, приладів та інструментів згідно з технологічними вимогами виконання робіт	К ₁₀		
РАЗОМ	ДРСЕБ		

Загальний результат оцінки впливу державного регулювання на стан системи економічної безпеки будівельних підприємств пропонуємо визначати як суму отриманих балів.

Згідно показниками оцінки фінансової безпеки будівельних підприємств, пропонуємо порівнювати діяльність підприємства з нормативами (табл. 2).

Загальний результат оцінки фінансової безпеки будівельних підприємств також пропонуємо визначати як суму отриманих балів.

Таблиця 2

Показники оцінки фінансової безпеки будівельних підприємств

Показники	Позначення	Відповідає вимогам (1 бал)	Не відповідає вимогам (0 балів)
1. Коефіцієнт забезпечення фінансовими ресурсами на 1 грн. активів	КЗФР		
2. Коефіцієнт чистого доходу від реалізації продукції на 1 грн. активів	КЧД		
3. Коефіцієнт платоспроможності	КПС		
4. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	КАЛ		
5. Коефіцієнт швидкої ліквідності	КШЛ		
6. Коефіцієнт поточної ліквідності	КПЛ		
7. Коефіцієнт концентрації стабільних джерел фінансування	ККСДФ		
8. Коефіцієнт фінансової стійкості	КФС		
9. Коефіцієнт рентабельності загальних активів	КРА		
10. Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку	КДЧП		
РАЗОМ	ФБ		

Згідно з показниками оцінки стану інформаційної прозорості діяльності будівельних підприємств, пропонуємо порівнювати діяльність підприємства вимогами до розкриття інформації, наведеними у Методичних рекомендаціях щодо забезпечення прозорості діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки [7] (табл. 3).

Таблиця 3

Показники оцінки стану інформаційної прозорості діяльності будівельних підприємств

Показники	Позначення	Відповідає вимогам (1 бал)	Не відповідає вимогам (0 балів)
<i>Інформаційна безпека</i>			
дотримання вимог нормативно-правових актів у сфері інформації та забезпечення комерційної таємниці	I ₁		
при виконанні робіт, які потребують матеріалів, що містять державну таємницю, наявність режимно-секретного органу відповідно до статті 21 Закону України "Про державну таємницю"	I ₂		
<i>Інтерфейсна безпека</i>			
розкриття інформації про установлені цілі та завдання діяльності	I ₃		
розкриття інформації про результати фінансово-господарської діяльності	I ₄		
розкриття інформації про середньооблікову кількість штатних працівників	I ₅		
розкриття інформації про фонд оплати праці за звітний період	I ₆		
розкриття інформації про середньомісячну заробітну плату працівників, в тому числі керівників та їх заступників	I ₇		
розкриття інформації про розмір заборгованості з виплати заробітної плати	I ₈		
розкриття інформації про закупівлі та інвестиції, що були здійснені, здійснюються та плануються у звітному періоді	I ₉		
розкриття інформації про результати діяльності будівельного підприємства	I ₁₀		
РАЗОМ	ІБ		

Складено автором на основі Методичних рекомендацій щодо забезпечення прозорості діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки [7]

Загальний результат оцінки вищенаведених показників діяльності будівельних підприємств також пропонуємо визначати як суму отриманих балів.

З метою оцінювання стану системи економічної безпеки будівельних підприємств, пропонуємо використовувати модель, складовими якої будуть результати, отримані від оцінки вищезазначених показників.

$$CCEB = 0,5DRCEB + 0,35\Phi B + 0,15\Pi B, \quad (1)$$

де CCEB – узагальнюючий показник оцінювання стану системи економічної безпеки будівельних підприємств під впливом державного регулювання.

За результатами оцінки визначається узагальнене значення, яке характеризує стан системи економічної безпеки на будівельному підприємстві (табл. 4).

Таблиця 4

Критерії оцінювання стану системи економічної безпеки будівельних підприємств під впливом державного регулювання

Клас	Характеристика	Бал
А	Стан системи економічної безпеки будівельних підприємств повністю відповідає встановленим нормативам	0,90-1,0
Б	Стан системи економічної безпеки будівельних підприємств відповідає встановленим нормативам, але є тенденції до його погіршення	0,70-0,89
В	Стан системи економічної безпеки будівельних підприємств відповідає встановленим нормативам, але наявні певні недоліки, які були усунені під час проведення внутрішнього адміністративного контролю	0,50-0,69
Г	Стан системи економічної безпеки будівельних підприємств відповідає встановленим нормативам, але наявні певні недоліки, які були усунені під час проведення зовнішнього державного або відомчого контролю	0,30-0,49
Д	Стан системи економічної безпеки будівельних підприємств не відповідає встановленим нормативам	0,0-0,29

Отриманий результат оцінювання стану системи економічної безпеки будівельних підприємств змогу дозволяє визначити, у яких напрямках і за допомогою яких інструментів доцільно скоординувати вектори державного впливу, щоб максимізувати рівень економічної безпеки будівельних підприємств України.

З метою апробації запропонованого методичного підходу до оцінювання стану системи економічної безпеки будівельних підприємств під впливом державного регулювання було проаналізовано 10 будівельних підприємств України (табл. 5).

Таблиця 5

Результати оцінювання стану системи економічної безпеки будівельних підприємств під впливом державного регулювання

№	Назва підприємства	Проміжні результати оцінки			Узагальнений результат оцінки	
		DRCEB	ΦB	ΠB	бал	клас
1.	Публічне акціонерне товариство «Холдингова компанія «Київміськбуд»	10	10	8	9,7	А
2.	Публічне акціонерне товариство «Мостобуд»	10	9	7	9,2	А
3.	Публічне акціонерне товариство «Чернігівбуд»	10	8	7	8,9	Б
4.	Публічне акціонерне товариство «Південьспецбуд»	10	8	7	8,9	Б
5.	Закрите акціонерне товариство «Будівельно-монтажна фірма «Житлобуд-1»	10	7	4	8,1	Б
6.	Товариство з обмеженою відповідальністю «Каскадбуд»	10	7	3	7,9	Б
7.	Приватне підприємство «Нове Століття Плюс»	10	5	7	7,8	Б
8.	Приватне підприємство «ЕЛІТ-ТЕПЛО»	9	6	3	7,1	Б
9.	ТОВ «Черкасиміськбуд»	9	5	3	6,7	В
10.	ТОВ «Облагропромбуд»	8	5	3	6,2	В

Джерело: складено автором

Проведений аналіз показав, що на більшості будівельних підприємств стан системи економічної безпеки має достатній рівень, проте на більшості з них недостатньо розкривається інформація про їх діяльність на інтернет-сайтах, що знижує інформаційну поінформованість як контролюючих органів, партнерів будівельних відносин, так і потенційних чи реальних клієнтів, та, відповідно, знижує рівень їх економічної безпеки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене у статті дослідження дозволило запропонувати методичний підхід до оцінювання стану системи економічної безпеки будівельних підприємств під впливом державного регулювання та здійснити його апробацію на реальних будівельних підприємствах України.

Отже, запропонований автором методологічний підхід до оцінювання стану системи економічної безпеки будівельних підприємств під впливом державного регулювання є універсальним для всіх будівельних підприємств та може бути використана на практиці.

Список використаних джерел

1. Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Монографія. К.: Лібра, 2003. – 280 с.
2. Мігус (Шульга) І.П. Сучасні підходи до оцінки економічної безпеки акціонерного товариства [Текст] / І. П. Шульга // Інвестиції: теорія і практика. – 2010. – №22. – листопад. – С. 34-38.
3. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: Навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / [В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін.]; – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.
4. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства. Вид. 2-ге, перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2001. – 528 с.
5. Корецький Б. Діагностика економічної безпеки суб'єктів господарювання в транзитивній економіці / Б.Корецький // Наукові записки Тернопільського Національного економічного університету. – 2006. – №15. – С.74-77.
6. Андрієнко В.М. Методологічний підхід до здійснення незалежної оцінки стану системи управління безпекою праці в системі економічної безпеки будівельних підприємств [Текст] / В. М. Андрієнко // Інвестиції: практика та досвід – №24. – 2014. – С. 39-46.
7. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо забезпечення прозорості діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки: Наказ Мінекономрозвитку від 11.02.2015 №116 [Електронний ресурс] режим доступу до матеріалів: <http://www.me.gov.ua/>

DMYTRENKO Vasyl Ivanovych,

Researcher, Department of Management and economic security,
Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky

METHODICAL APPROACH TO EVALUATION OF THE STATE OF ECONOMIC SECURITY SUSTEM OF CONSTRUCTION ENTERPRISES UNDER THE INFLUENCE OF THE GOVERNMENT REGULATION

Abstract. *The methodical approach to the evaluation of the state of economic security system of the construction companies under the influence of state regulation is offered. Methodical approach involves the analysis in the order of the composition and structure of the economic security of construction enterprises; assessment of the functioning of the system of economic safety of construction companies; analysis of interaction with internal and external environment; determination of qualitative and quantitative indicators of assessment the system of economic security of construction companies; forming integral system indicator and assessment of its characteristics. The main groups of qualitative and quantitative indicators are: indicators of assessing the impact of government regulation on the state of the economic security sustem of construction companies; indicators for assessing the financial security of construction companies; indicators for assessing the transparency of construction companies. A methodical approach was tested on construction enterprises of Ukraine.*

Keywords: *construction company, system of economic security, evaluation, methodical approach, qualitative indicators, quantitative indicators, threats, government regulation, integral factor standard.*

Одержано редакцією: 17.01.2015
Прийнято до публікації: 25.01.2015